

у встановлених законодавством більш високих нормах амортизації на відповідні види основних фондів.

Самим важливим з них є величина валових видатків. Кількісно в структурі ціни видатки займають значну питому вагу, тому зниження видатків дуже помітно позначається на зростанні прибутку за інших рівних умов.

В аналізі факторів, що впливають на величину прибутку, лежать резерви збільшення прибутку підприємства, основними з яких є:

1. Забезпечення росту обсягу виробництва продукції на основі технічного його відновлення й підвищення ефективності проведення.

2. Поліпшення умов продажу продукції, у тому числі за рахунок удосконалювання розрахунково-платіжних відносин між підприємствами.

3. Зміна структури виробленої й продаваної продукції за рахунок збільшення частки більш рентабельної.

4. Зниження валових видатків на проведення й обіг продукції.

6. Установлення реальної залежності рівня цін від якості виробленої продукції, її конкурентоспроможності, попиту та пропозиції аналогічної продукції іншими виробниками.

7. Збільшення прибутку від іншої діяльності підприємства (від продажу основних фондів, іншого майна підприємства, валютних цінностей, цінних паперів і т.д.).

Список використаних джерел:

1. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз: підручник. 276 – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 566 с.
2. Бердар М.М. Фінанси підприємств. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
3. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економіка підприємства: Навч. посіб. – 2-ге видання. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 313 с.
4. Романова Т.В., Даровський Є.О. Чинники, що впливають на збільшення прибутку підприємств України в сучасних умовах // Ефективна економіка. – 2015. – № 4. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3976>.
5. Фактори зростання прибутку промислового підприємства / Г.К. Дженкова // Культура народів Причорномор'я. – 2008. – № 126. – С. 30-31.

Таран О.М.

*кандидат економічних наук, доцент,
Харківський національний аграрний університет
імені В.В. Докучаєва*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Основною виробничо-господарською ланкою національної економіки є підприємство: воно виготовляє продукцію, утворює робочі місця, створює додаткову вартість, яка формує валовий національний продукт та багатство

всієї країни в цілому. Підприємство представляє собою виробничо-технологічну, організаційну та економічну єдність, тому йому притаманні наступні ознаки: 1) проведення підприємницької діяльності, тобто самостійна, ініціативна, систематична діяльність з виробництва продукції / робіт / послуг та їх реалізація з метою одержання прибутку; 2) володіння правами юридичної особи; 3) певна самостійність у прийнятті господарських рішень; 4) порівняння доходів та витрат, ведення автономного бухгалтерського обліку; 5) єдність і цілісність майнового комплексу, як правило, із замкненою технологічною структурою.

Функціонування підприємства в ринкових умовах господарювання передбачає реалізацію ним наступних видів діяльності:

1) виробнича діяльність – організація та регулювання процесу виготовлення продукції;

2) комерційна діяльність – рекламна діяльність, організація збуту та постачання;

3) економічна діяльність – стратегічне та поточне планування, облік та звітність, ціноутворення ресурсне забезпечення, фінансова діяльність, зовнішньоекономічна діяльність;

4) інноваційна діяльність – науково-технічні розробки, технологічна підготовка виробництва, впровадження досягнень НТП;

5) управління персоналом та організація стимулювання праці – кадрова політика підприємства, системи управління персоналом, ефективність використання трудового потенціалу, системи оплати праці, мотивація трудової діяльності, тощо;

б) дослідження зовнішнього середовища – ринку збуту продукції, ринку факторів виробництва, інструментів державного регулювання, конкурентів [1].

Підприємство як система складається з двох підсистем: керованої, що є об'єктом управління, і керуючої, що здійснює управління в системі. Об'єкт управління на підприємстві (об'єкт менеджменту підприємства) – колектив підприємства в процесі виробничо-господарської діяльності. Суб'єктом управління на підприємстві виступає адміністративно-управлінський персонал, завдання якого – забезпечити ефективну діяльність підприємства [2]. Однією з найскладніших проблем, що виникають при визначенні організації як об'єкта управління, є формування елементів, сукупність та взаємодія яких створюють об'єктивні передумови для визначення мети, з одного боку, і для вибору оптимальної стратегії, з іншого боку. Ці елементи необхідно доповнити набором відповідних інформаційних об'єктів зовнішнього та внутрішнього (з точки зору організації) характеру. Швидкі зміни розвитку підприємства, що пов'язані з появою нових технологій, глобалізацією діяльності, посиленням конкуренції на ринках готової продукції та ресурсів обумовлюють необхідність його пристосування до змін оточуючого середовища, прогнозування своїх дій і розробки стратегії на майбутнє [3].

У сільськогосподарському виробництві організація управлінської праці здійснюється під прямим та опосередкованим впливом різних факторів,

пов'язаних з характером розвитку суспільно-політичного ладу, формами власності, галузевою специфікою аграрного сектора економіки. Методологія її дослідження повинна враховувати специфічні особливості сільського господарства, які безпосередньо впливають на кількісні та якісні параметри управлінських циклів як об'єктивні чинники [4].

Головним засобом виробництва у сільському господарстві є земля, тоді як у промисловості – обладнання, механізми, будівлі тощо. У сільському господарстві економічний процес відтворення переплітається з природними процесами. Засобами виробництва виступають живі організми – тварини і рослини, що розвиваються за біологічними законами. У ґрунті також відбуваються біологічні процеси, де під дією мікроорганізмів здійснюються розпад і біосинтез різних органічних сполук, унаслідок чого утворюються специфічні для ґрунту органічні речовини та мінерали. Ця особливість відображається в діяльності менеджера й проявляється у необхідності особливого ставлення працівників до засобів та предметів виробництва – землі, тварин, птиці, бджіл та інших живих організмів.

Сільське господарство, більше ніж інші галузі народного господарства, залежить від кліматичних умов, що безпосередньо впливають на організацію виробництва та управління ним. На відміну від промисловості, де зазвичай відбувається рух предметів праці, а знаряддя виробництва (машини, обладнання) сконцентровані в одному місці, у сільському господарстві рухаються знаряддя виробництва, а предмети праці – рослини та тварини – знаходяться на одному місці. Це впливає на формування виробничих витрат, оскільки зумовлює порівняно велику потребу в механізмах і затратах на переїзди й транспортування продукції, а також зумовлює певні особливості операційного менеджменту, пов'язані з необхідністю мінімізації витрат.

У сільському господарстві частина виробленої продукції використовується у подальшому виробництві (певну кількість зерна, картоплі та іншої продукції залишають на насіння, для годівлі худоби; частина поголів'я тварин використовується для відтворення стада і т. ін.). Тому не вся вироблена в цій галузі продукція є товарною, що зумовлює особливості планування обсягів виробництва та розподілу продукції, а також організації виробничих процесів.

На відміну від промисловості, в сільському господарстві робочий період не збігається з періодом виробництва, що пояснюється тим, що виробничий період тут – це час, коли процес здійснюється за безпосередньої участі людини й часу, що проходить під дією природних чинників. Така особливість сільського господарства накладає свій відбиток на процес організації виробництва і відповідно на прийняття управлінських рішень. Це стосується організації використання трудових ресурсів та розподілу робочого часу за місяцями і виробничими циклами.

Сезонність виробництва у рослинництві – це виробничий процес, який має найвищу та найнижчу інтенсивність. Виробництво тут здійснюється за певними циклами – підготовка ґрунту до посіву, догляд за посівами, збирання урожаю. Рослинництво та тваринництво – взаємодоповнюючі галузі сільського господарства. Тваринництво не може розвиватися без кормової

бази, а рослинництво – без органічних добрив, що надходять від галузі тваринництва. Паралельний розвиток обох галузей дозволяє раціональніше використовувати трудові та матеріальні ресурси.

Організаційна структура залежить від спеціалізації, розмірів господарства, кількості в ньому населених пунктів та їх розміщення, інших економічних і природних умов. Основними внутрішньогосподарськими виробничими одиницями в господарствах є виробничі бригади, ферми, орендні колективи тощо. При цьому має місце двоступінчаста організаційна структура: підприємство-бригада, ферма та ін. У багатьох великих господарствах залежно від конкретних умов організовано цехи, виробничі ділянки, у складі яких діють кілька бригад (ферм, кооперативів, орендних колективів). У таких господарствах організаційна структура тріступінчаста: підприємство – цех (виробнича ділянка) – бригади, ферми, кооперативи, орендні колективи тощо.

Тваринницькі ферми організовують за видами і групами худоби: молочні, з відгодівлі молодняку великої рогатої худоби, свинарські, вівчарські, птахівницькі тощо. У господарствах є також різні підсобні підприємства (з переробки сільськогосподарської продукції, виробництва будівельних матеріалів), допоміжні та обслуговуючі виробництва (автопарк, електрогосподарство, газопостачання, ремонтні майстерні та ін.). В них створюють спеціалізовані первинні колективи [5]. Ці особливості визначають побудову загального механізму управління виробництвом в сільськогосподарських підприємствах, прийняття управлінських рішень та реалізації основних функцій управління [6]. Незалежно від того, чи це фермерське господарство, приватне сільськогосподарське підприємство, товариство з обмеженою відповідальністю, кооператив чи навіть акціонерне товариство, в усіх цих організаційно-правових формах підприємств тією чи іншою мірою поєднуються функції власника і менеджера.

Список використаних джерел:

1. Підприємство, його основні ознаки та принципи функціонування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://buklib.net/books/37294/>.
2. Організація управління підприємством [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://stud.com.ua/22949/ekonomika/organizatsiya_upravlinnya_pidpriyemstvom
3. Юшкевич О.О. Конспект лекцій з дисципліни «Стратегія підприємства» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://learn.ztu.edu.ua/pluginfile.php/11048/mod_resource/content/2/%D0%9A%D0%9E%D0%9D%D0%A1%D0%9F%D0%95%D0%9A%D0%A2%20%D0%9B%D0%95%D0%9A%D0%A6%D0%86%D0%99.pdf.
4. Завадський Й.С. Управління сільськогосподарським виробництвом в системі АПК. [Підручник.] / Завадський Й.С. – К.: Вища школа, 1992. – 367 с.
5. Організація і планування сільськогосподарського виробництва: підруч. для студентів економічних спеціальностей вищих аграрних закладів освіти III-IV рівнів акредитації. за ред. М.М. Ільчука, Л.Я. Зрібняка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u122/Org%26pan_sg_vyr_Pidr.pdf.
6. Шевельова С.О. Аграрний менеджмент. / Шевельова С.О. – Тернопіль, 1999. – 219 с.